

«SOLCAR RACONS I MARS DE L'ESPERIT»

JOSEP PUJOL.

Fruita del temps.

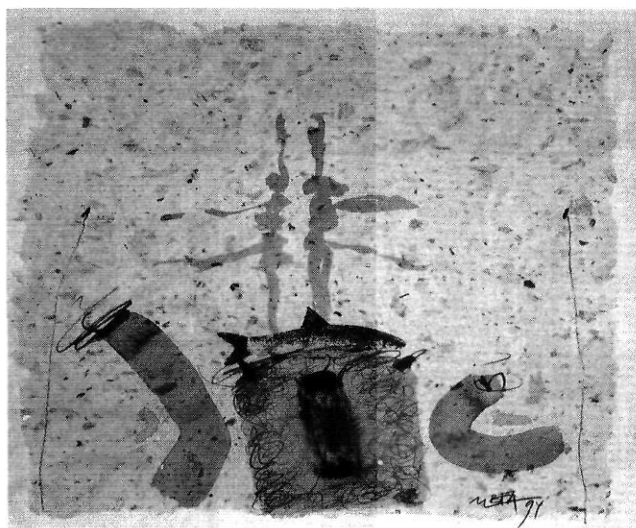
Ed. Empúries,

Barcelona 1994, 92 pàgines.

La darrera obra publicada de Josep Pujol presenta, malgrat el seu evident caràcter miscel·lani, indicat fins i tot pel seu mateix títol, una estructura sòlida i tancada. El llibre consta de tres parts: la primera és una reedició de *Cal·ligrafia*, premi Just M. Casero el 1986; la segona, un recull de narracions breus publicades a la premsa; i la tercera, el conjunt formalment heterogeni integrat per un monòleg teatral –estrenat dins el cicle «Monòlegs a tres bandes» el 12 de setembre de 1992– i dues narracions una mica més extenses.

Cal·ligrafia dibuixa les etapes del procés d'apropament a la literatura com a creació prenent com a models les etapes necessàries en l'aprenentatge de l'escriptura. Així doncs, deixant de banda les històries narrades, que van des dels desfici sentimental d'un adolescent fins a les elucubracions eròtiques d'un «autor modern» de cert renom, passant per les inquietuds d'una jove mestressa de casa amb vel·leitats literàries i el to desenganyat d'un escriptor insatisfet, «Pals i rodones», la primera obra del recull, presenta una de les primeres motivacions que empenyen a escriure: els amors secrets que ens fan exterioritzar amb paraules allò que ens veiem incapaços de fer; «Minúscules» descriu una segona etapa on els pretextos es busquen a la realitat exterior i la forma s'asserena fins arribar a una mena d'*aurea mediocritas*; «Majúscules» ens introdueix en l'etapa de predominí de la complicació formal, de l'ús, i a vegades abús, de la retòrica com a mitjà per amagar, sovint, els elements autobiogràfics; i «Lletres de motlle» retrata amb distanciament irònic l'etapa de festeig amb l'experimentació formal de caire «avantguardista».

Si em permeteu considerar aquesta primera part un discurs teòric en forma narrativa sobre el procés de creació literària, les dues parts següents són, a parer meu, els seus exemples pràctics. «Fruita del temps» –aquest és el títol de la segona part– recull set exemples de «narració minúscula». Són contes breus, formalment serens, que expliquen modestes històries quotidianes amb els sentiments com a protagonistes: els sentits que vencen la raó, la impossibilitat del coneixement absolut de la persona estimada, els objectes que susciten records i reflexions, el conflicte entre l'ideal desitjat i la realitat diària. Tècnicament sobresurt el darrer dels set, «Desfer la trena», un compendi en forma de dos

monòlegs interiors paral·lels dels elements que han anat apareixent als contes anteriors: la història d'un amor decebut per la convivència quotidiana.

«Miralls», la darrera secció, aplega tres obres «majúscules», que ho són no solament per la seva extensió i qualitat sinó sobretot per la seva ambició literària. «Narcís al mirall» és una excel·lent variació contemporània sobre el mite clàssic de Narcís que combina amb destresa el llenguatge col·loquial i les situacions quotidianes del monòleg, i també diàleg amb interlocutor mut, d'un jove de disset anys i l'elevació poètica i vàlida universal del monòleg en vers sobre Narcís que aquest adolescent assaja i amb el qual dona veu als seus propis sentiments. «El plany d'Ariadna» té un punt de partença musical, operístic, l'*Arianna* de Claudio Monteverdi i ens presenta el mite com a sublimació literària d'una realitat sovint més prosaica, com a mentida pietosa que disfressa les limitacions humanes. Dotada, a més, d'un lleu distanciament irònic i una primera persona epistolar, esdevé un deliciós *divertimento* mitològic. «Mirall i ombres» és el reflex elaborat de «Pals i rodones» i la peça que tanca l'estructura del llibre. Posa de manifest les relacions entre literatura i vida, «les motivacions últimes i més secretes que mouen els gestos i les obres d'aquells mortals» que anomenem escriptors, és un exemple del concepte de «creació com a reflex del creador». Aquesta narració explica tres històries que s'inclouen unes en les altres: el narrador tenia un oncle, mossèn Darder, que s'ocupà en un article mai publicat d'una peça musical de Josep Gaz, mestre de capella de la Seu de la Girona entre 1690 i 1712 i personatge rigorosament històric. El caràcter fictici de bona part d'aquest article desperta la curiositat del narrador i fa que descobreixi com sovint la realitat esdevé ficció obeint a desigs tan humans com ara la necessitat d'exculpar-se d'allò que podríem considerar faltes comeses. Un text rodó i de lectura apassionant.

La distinció que he fet entre narracions «minúscules» i «majúscules» no suposa cap judici de valor que les discrimini i condemni les primeres a l'infern de la lectura ràpida i superficial i les segones, al paradís de les elucubracions literàries d'alta volada. *Fruita del temps* és una obra que cal aprendre a assaborir amb tranquil·litat i amb la confiança absoluta que el suposat esforç esdevindrà un plaer.

Lluís Lucero Comas